

Handläggare:
Beatrice Hasani
08 508 18 095

Till
Farsta stadsdelsnämnd
2016-05-19

Låt fler forma framtiden! (SOU 2016:5)

Svar på remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen av betänkandet Låt fler forma framtiden! (SOU 2016:5) från Demokratiutredningen.
2. Omedelbar justering.

Kerstin Sandström
stadsdelsdirektör

Sammanfattning

År 2014 tillsatte regeringen en utredning med syfte att analysera behovet av och utarbeta förslag för att öka och bredda engagemanget inom den representativa demokratin. Uppdraget gällde också att stärka individens möjligheter till delaktighet i och inflytande över det politiska beslutsfattandet mellan de allmänna valen.

Förvaltningen anser att utredningen som helhet är bra och att det presenterar intressanta förslag. Vi tycker dock att folkmotion ska vara ett komplement till medborgarförslag och inte ersätta medborgarförslag. Vi ser helst att båda formerna finns.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom stadsdelsdirektörens stab.
Demokratirådet har fått en muntlig genomgång av
Demokratiutredningen vid sitt sammanträde den 19 april.

Bakgrund

År 2014 tillsatte regeringen en utredning med syfte att analysera behovet av och utarbeta förslag för att öka och bredda engagemanget inom den representativa demokratin. Uppdraget handlade också om att stärka individens möjligheter till delaktighet i och inflytande över det politiska beslutsfattandet mellan de allmänna valen. Utredning har gått under namnet 2014 års Demokratiutredning.

Kulturdepartementet har remitterat betänkandet för yttrande senast den 21 juni och kommunstyrelsen genomför en remissomgång inom staden där svar ska lämnas senast den 20 maj.

Remissen i sammanfattning

Demokratiutredningen konstaterar att demokratin idag står stark. Det politiska inflytandet är dock inte jämnt fördelat. Klyftan mellan de som deltar och de som inte deltar har vidgats. Tilltron till demokratin är betydligt starkare bland resursstarka individer, det vill säga personer med hög utbildning och inkomst, än bland resurssvaga. Valdeltagandet har ökat under senare år, men skillnaderna mellan resurssvaga och resursstarka grupper är alltjämt stora. Skiljelinjen mellan de demokratiskt aktiva och de demokratiskt passiva sammanfaller i stor utsträckning med andra sociala och ekonomiska klyftor i samhället. Aktiva och passiva bor i skilda bostadsområden, går i olika skolor och utövar sina fritidsintressen på olika platser. Detta avspeglar sig också i valdeltagandet.

Översynen visar också att samtliga partier arbetar för att värva medlemmar, och att de flesta partier verkar för att rekrytera medlemmar från underrepresenterade grupper, såsom kvinnor, unga och utrikes födda. Samtidigt visar undersökningar att de flesta som engagerar sig i ett parti gör det eftersom de själva befinner sig i ett sammanhang med andra partiaktiva. Utredaren föreslår därför att partierna måste utveckla sitt rekryteringsarbete och aktivt arbeta med att söka upp nya medlemmar utanför de redan aktivas nätverk. Partierna föreslås vara fysiskt närvarande i

lokalsamhället, även mellan valkampanjerna, och särskilt i områden med hög arbetslöshet och en stor andel utlandsfödda.

Utredningen föreslår ett nytt mål för demokratipolitiken: En hållbar demokrati som kännetecknas av delaktighet och jämlikt inflytande. För att uppnå målet föreslår utredningen att regeringen ska vidta åtgärder inför och mellan valen som syftar till att öka den politiska jämlikheten. Regeringen föreslås också tillsätta en ny maktutredning. Politiska beslutsfattare behöver bättre förutsättningar att fatta långsiktiga och ändamålsenliga beslut för att möta de utmaningar som samhället och demokratin står inför på sikt.

Folkmotion ersätter medborgarförslag

Utredningens översyn av medborgarförslag visar att det gett begränsade demokratieffekter. Medborgarförslaget har främst använts som en förslagslåda eller en synpunktshantering för vardagsnära frågor och det fåtal personer som lämnar förslag är inte representativa för befolkningens sammansättning i sin helhet. Enskilda förslag stimulerar inte till en vidare dialog och ger heller ingen antydning om huruvida det finns en stark opinion i den fråga som väcks utan skapar en relation mellan enskilda medborgare och förtroendevalda, men inte mellan de förtroendevalda och sammanslutningar av medborgare.

Därför föreslår utredningen istället att ett nytt verktyg ska införas för att främja dialogen mellan väljare och förtroendevalda, en möjlighet att väcka ett ärende i fullmäktige genom en folkmotion. Ett ärende får enligt förslaget väckas i fullmäktige om en folkmotion får stöd av minst en procent av de folkbokförda i kommunen eller i landstinget. Folkmotionen ska vara skriftlig, ange den aktuella frågan och undertecknas av motionärerna samt innehålla uppgifter om när undertecknandet gjorts, namnförtydliganden, personnummer och adresser.

Möjligheten att stödja en folkmotion ska ges i sex månader. En folkmotion bör beredas så att fullmäktige kan fatta beslut inom ett år från det att den väcktes. Folkmotion är tänkt att ersätta medborgarförslag och bestämmelserna om medborgarförslag i kommunallagen ska upphävas.

Utredaren föreslår att man även ska kunna väcka ett förslag till riksdagen, genom samma principer. En nationell demokratiportal

föreslås upprättas där det ska vara möjligt att via nätet lämna och stödja folkmotioner samt ta initiativ till lokala folkomröstningar.

Riktlinjer eller principer för samråd¹ och medborgardialoger

Utredningen bedömer att fullmäktige bör anta riktlinjer eller principer för hur samråd och medborgardialoger ska genomföras. Riktlinjerna bör vara tydliga och innehålla syftet och målsättningen med samråden och medborgardialogerna, i vilka ärenden samråd och medborgardialog ska genomföras och hur resultatet ska dokumenteras och kommuniceras.

Utredningen föreslår att det ska framgå av kommunallagen att fullmäktige ska verka för att medlemmarna har förutsättningar att delta och framföra sina synpunkter inför beslut. Med en sådan bestämmelse motiveras fullmäktige att stämma av och förankra beslut samtidigt som fullmäktige har ansvar för beredningen och beslutsfattandet.

Rösträttsåldern sänkt till 16 år vid val till kommunfullmäktige

De flesta unga upplever att de saknar inflytande över det politiska beslutsfattandet och många unga känner sig inte delaktiga i samhället. Unga är också underrepresenterade i de politiska partierna, i de politiska församlingarna och i föreningslivet. Undersökningar visar samtidigt att det politiska intresset är starkt bland unga i dag. Utredningen föreslår därför en försöksverksamhet med rösträttsåldern sänkt till 16 år vid valen till kommunfullmäktige 2018 och 2022. Försöksverksamheten föreslås genomföras i kommuner som ansöker hos regeringen om detta och den ska följas upp och utvärderas.

Kommuner och landsting bör även anta ett regelverk för att ungas perspektiv ska tillgodoses i beslutsprocesserna, liksom en policy eller en handlingsplan för den lokala ungdomspolitikerna.

Den lokala demokratins funktionssätt föreslås ingå som en av insatserna i det nationella skolutvecklingsprogrammet. Detsamma gäller för kunskap om kritisk granskning och källkritik.

¹ Kommunerna och landsting har mer eller mindre institutionaliserade samrådsgrupper, s.k. medborgarråd, där olika kategorier av medborgare får komma till tals. Råden riktar sig oftast till en särskild grupp medborgare, t.ex. unga, äldre eller personer med funktionsnedsättning. Sammansättningen i råden skiftar, men består vanligen av förtroendevalda och representanter från intresseorganisationer för den specifika medborgargruppen.

Delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättningar är något mindre delaktiga i demokratin än den övriga befolkningen. Detta avspeglar sig i valdeltagandet och i representationen i de politiska församlingarna. Bristande tillgänglighet av olika slag utgör ett fortsatt hinder för att kunna delta fullt ut i samhället. Kommuner och landsting bör inrätta funktionshinderråd som ges reella möjligheter till inflytande. Fullmäktige bör också anta reglementen för rådets funktion i den kommunala organisationen. Demokratisk delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning föreslås utgöra ett eget mål i den kommande funktionshinderstrategin.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen anser att Demokratiutredningens betänkande som helhet är bra och att utredaren presenterar intressanta förslag.

Införandet av folkmotioner och skapandet av en demokratiportal är bra initiativ som kommer att göra det möjligt för fler medborgare att vara delaktiga på andra sätt än idag. Portalen kommer att ge en bra översikt över vilka initiativ som finns. Den kan också innebära ett ökat engagemang från initiativtagaren att samla ihop minst en procent för att motionen ska tas upp i fullmäktige. Det är dock viktigt att digitaliseringen inte utesluter initiativtagare utan att demokratiportalen använder ett system som gör det möjligt för många att använda den.

Förvaltningen anser att betänkandet som helhet är bra och att det presenterar intressanta förslag. Vi tycker dock att folkmotion ska vara ett komplement till medborgarförslag och inte ersätta medborgarförslag. Vi ser helst att båda formerna finns. Verktuget medborgarförslag har bidragit till en utveckling av stadsdelsområdet. Flera förslag har varit bra idéer som har kunnat genomföras. Förvaltningen förutsätter att Stockholm och andra kommuner som har flera beslutsnivåer kan fortsätta använda medborgarförslag i stadsdelsnämnderna.

Förvaltningen anser att utredaren har rätt i sin bedömning att det behövs riktlinjer och tydlighet i genomförandet av medborgardialoger och samråd. Riktlinjerna bör vara flexibla och det bör finnas utrymme för oförutsedda ändringar. Därutöver anser förvaltningen att det bör göras en satsning på nationell nivå

för att öka kommunernas kompetens att genomföra medborgardialoger. Det är där det ofta brister.

Förvaltningen tycker att förslaget om försöksverksamhet med rösträtt från 16 år är intressant. Det är ett förslag som förhoppningsvis ger unga ett större inflytande och samtidigt kan stimulera skolor att ta ett större ansvar för det demokratiuppdrag de redan har.

Förslaget kring regelverk för att ungas perspektiv ska tillgodoseas i beslutsprocesserna är viktigt, men där måste man hitta former för ett reellt inflytande så att unga engageras på ett annat sätt än idag. Förvaltningen arbetar idag med ungas organisering och kommer att ta fram en plan för hur det arbetet ska fortsätta. Ett ungdomsråd finns – idag helt fristående från nämnden – och dess roll och inflytande diskuteras just nu.

Samtliga stadsdelsnämnder utser sedan länge egna råd för funktionshinderfrågor, enligt beslut i kommunfullmäktige. Även facknämnder med ansvar för stadsbyggnadsfrågor, gatu- och fastighetsfrågor, sociala frågor och utbildningsfrågor ska ha ett sådant råd. Övriga nämnder och även alla bolagsstyrelser ska antingen ha egna funktionshinderråd eller råd knutna till sig på annat sätt.

Förvaltningen anser att funktionshinderråden har en tydlig instruktion från kommunfullmäktige för sitt arbete. Nämnd och förvaltning arbetar enligt Vision 2040 – Ett Stockholm för alla och ser tillgänglighets- och funktionshinderfrågor som en naturlig del i det löpande arbetet. Förvaltningen ser därför positivt på att demokratisk delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning ska utgöra ett eget mål i den kommande funktionshinderstrategin.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bilaga

Demokratiutredningens betänkande Låt fler forma framtiden!
(SOU 2016:5)

Betänkandet är mycket omfattande och finns i sin helhet på Insyn
www.insynsverige.se/stockholm-farsta